

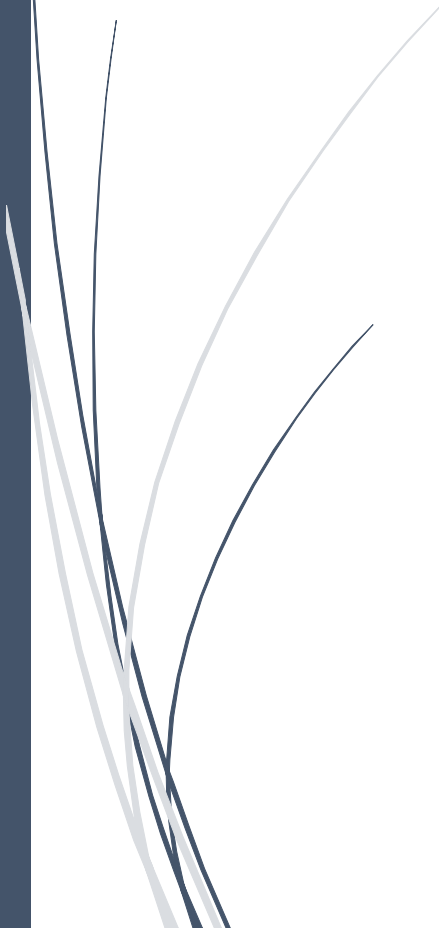
Distansundervisning för elever med hög frånvaro på mellan- och högstadiet i grundskolan

Ulla Wredle

Enheten för resultat och analys

Avdelningen för kvalitetsutveckling och strategisk planering

Barn- och utbildningskontoret

Innehåll

Inledning	3
Nuläge inom Norrtälje kommuns grundskolor	4
Analys	6
Barn-och utbildningskontorets förslag	10

Inledning

Bakgrund

Barn- och skolnämnden har givit barn- och utbildningskontoret i uppdrag att utreda möjligheterna att erbjuda distansundervisning för elever med hög frånvaro på mellan- och högstadiet.¹

Skollagen reglerar under vilka förutsättningar elever i grundskolan kan erbjudas distansundervisning. Det är endast skolhuvudmän som fått ett godkännande av Skolinspektionen som kan bedriva distansundervisning². Detta gäller även i de fall distansundervisningen är planerad att användas som ett särskilt stöd för eleven. Godkännandet avser alltid en viss utbildning på en viss skolenhet. Målgruppen för distansundervisning är elever som inte kan delta i den ordinarie verksamheten på grund av dokumenterad medicinsk, psykisk eller social problematik.

Om en skolhuvudman får tillstånd att bedriva distansundervisning som en del i ett åtgärdsprogram är även fjärrundervisning tillåtet. Distansundervisning får endast genomföras om alla andra möjligheter till särskilt stöd är uttömda eller anses olämpliga.

Modersmålsundervisning kan inte bedrivas som distansundervisning då det inte betraktas som undervisning i skollagens mening.

Innebörd av begreppet distansundervisning respektive fjärrundervisning

Distansundervisning innebär interaktiv undervisning där elever och lärare är åtskilda i både tid och rum genom informations- och kommunikationsteknik. Det finns inget krav på att lärare eller annan skolpersonal ska vara närvarande när undervisningen bedrivs. Lärare ska däremot ha regelbunden direktkontakt med eleverna för att kunna följa kunskapsutvecklingen och för att kunna ge adekvat stöd till eleverna.³ Det är huvudmannens ansvar att säkerställa att eleverna får det nödvändiga lärarstödet vid distansundervisning.

Fjärrundervisning sker däremot åtskilda i rum, men samtidigt tidsmässigt med lärare på en plats och eleverna på annan plats. Lärare och elev, eller elev- och elev, interagerar med varandra under pågående lektion. Moderna språk kan till exempel, utan tillstånd, under vissa förutsättningar bedrivas med

¹ Verksamhetsplan för barn- och skolnämnden 2023.

² 1 kap 3§ och 22 kap 11§ skollagen 2010:800

³ Skollagen 22 kapitlet, 11§. Elevens kontakt med distansläraren.

fjärrundervisning. Då finns det ett krav på att handledare ska finnas i rummet tillsammans med eleverna.

Distansundervisning som en del av särskilt stöd

Hittills har majoriteten av skolhuvudmän som sökt godkännande för distansundervisning i syfte att kunna erbjuda särskilt stöd till elever nekats tillstånd av Skolinspektionen. Orsakerna till det, i de fall som det har diskuterats offentligt, har varit för litet elevunderlag och att huvudmannen inte kunnat visa att de kan bedriva en distansundervisning av god kvalitet.⁴

Under 2023 sökte tolv skolhuvudmän godkännande för att kunna inkludera distansundervisning i åtgärdsprogram. Det är en minskning från 42 ansökningar 2022. Av dessa tolv ansökningar har två huvudmän fått ett godkännande. Det är Uppsala och Göteborgs kommuner som fått godkännande att bedriva distansundervisning i grundskolans högstadium på en specifik skolenhet från och med 2024. Godkännandet gäller för elever som är i behov av särskilt stöd och som inte kan få det tillgodosett på annat vis. I dessa fall har Skolinspektionen bedömt att elevunderlaget är tillräckligt stort samt att den skola som ska bedriva distansundervisning kan genomföra det med god kvalitet.

Om Norrtälje kommunala skolor ska kunna bedriva distansundervisning för elever med dokumenterad medicinsk, psykisk eller social problematik behöver barn- och skolnämnden ansöka om godkännande från Skolinspektionen. Ansökan ska vara Skolinspektionen tillhanda senast den 31 januari 2024 och vid ett godkännande kan distansundervisning starta under 2025. Beslutet från Skolinspektionen kommer senast den 1 oktober 2024. Om Norrtälje kommun får ett godkännande att bedriva distansundervisning gäller specifika förutsättningar och det ska avse en av huvudmannens grundskolor.

Nuläge inom Norrtälje kommuns grundskolor

Frånvaro i grundskolan

Den generella sammanlagda frånvaron i Norrtälje kommunala grundskola har varierat mellan nio och tolv procent innan och efter pandemin. Under pandemiåren var den betydligt högre. I denna sammanlagda frånvaro återfinns elever som har enstaka timmar borta på grund av till exempel ett tandläkarbesök och elever som har 100 procents frånvaro. Frånvaron kan vara både anmäld och

⁴ Distansundervisning underkändes av förvaltningsrätten. Bjärö.nu. 2022-10-07.

oanmäld. Den oanmälda frånvaron ligger vanligtvis mellan två och tre procentenheter av den totala frånvaron. För den enskilda eleven påverkar frånvaron skolarbetet oavsett anledningen till den.

Andel med hög frånvaro i kommunala skolor

Under perioden augusti till oktober 2023 har 55 elever högre frånvaro än 50 procent på högstadiet. Det är 3,6 procent av alla högstadieelever i den kommunala grundskolan. På nästan alla högstadieskolor finns ett mönster som visar en ökning av frånvaron från årskurs sju till årskurs nio. Långsjöskolan och Wigulfskolan bryter det mönstret med fler elever i årskurs sju och åtta med högre frånvaro än i årskurs nio.

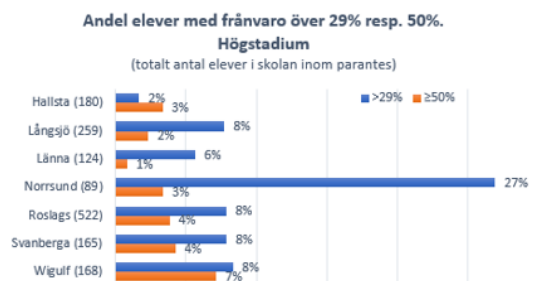

Diagram 1. Andel frånvaro över 29% respektive 50% i den kommunala grundskolan. Notera att siffran inom parentes anger respektive skolas totala antal elever och inte enbart elever i högstadiet.

För eleverna på låg- och mellanstadiet ser det lite annorlunda ut. Det är totalt 18 elever från förskoleklass till årskurs sex som har en högre frånvaro än 50 procent. Det är 0,5 procent av det totala antalet i elever på låg- och mellanstadiet under höstterminen 2023.

Det finns indikationer på att frånvaron är underrapporterad. Vid stickprov har det framkommit att det finns elever som har stor frånvaro och som inte har rapporterats i Skola24 i enlighet med den faktiska frånvaron.⁵ Ett arbete med att säkerställa att inrapporteringen sker enligt riktlinjerna har påbörjats och kommer att intensifieras under vårterminen 2024.

⁵ SKOLA24 är det närvarosystem som huvudmannen tillhandahåller för att rapportera in eleverna närvaro i skolan.

Anmälningar till hemkommunen

Hemkommunen är skyldig att se till att samtliga folkbokförda elever i kommunen, oavsett vilken huvudman som driver skolan, fullgör sin skolgång. Samtliga huvudmän ska därmed rapportera in till hemkommunen de elever som inte fullgör skolplikten.

Tidigare år har det varit mellan 117 och 156 anmälningar till huvudmannen för elever som har hög frånvaro i kommunal regi. De fristående huvudmännen i Norrtälje kommun har anmält upp till 39 elever de två senaste åren.

Tabell 1. Frånvaroanmälningar till hemkommunen oavsett huvudman.

Läsår	2020/201	2021/2022	2022/2023
Antal anmälningar från skolor i Norrtälje kommuns regi	156	120	117
Antal inkomna anmälningar från skolor i annan huvudmans regi	6	37	39
Totalt	162	157	156

Analys

Norrtälje kommuns behov av distansundervisning för elever med hög frånvaro

Under pandemin fanns det elever som presterade bättre när de fick sitta hemma och studera än när de var i skolan och fick närundervisning. Några elever uttryckte en lättnad över att det sociala spelet, som för dem tog mycket energi, uteblev och de kunde koncentrera sig på studierna. Det var främst äldre elever som gav de svaren på utskickade enkäter efter pandemin.⁶

Det är en hög tröskel för att komma tillbaka till skolan efter en lång tids frånvaro oavsett om den varit delvis eller total. Skolornas åtgärdsprogram för en enskild elev är anpassad efter just den elevens behov. En möjlighet att även ta med undervisning på distans som en insats i åtgärdsprogrammet skulle kunna underlätta för eleven att komma tillbaka till studier. Ju längre tiden går, och ju mer innehåll en elev missat av årskursens innehåll desto svårare kan återgången till klassen bli. En fungerande distansundervisning med god kontakt med lärare, och där känslan av att behärska kunskapsinnehållet finns, kan vara det som behövs för att få tillbaka eleven till skolan igen. Eftersom Norrtälje kommun inte har ett godkännande för att bedriva distansundervisning i nuläget kan skolan inte hjälpa eleverna med studierna när de inte närvarar i skolan. Det kan bli en ond cirkel där frånvaron av undervisning gör att eleven kommer längre ifrån att klara

⁶ Barn- och utbildningskontorets egna enkäter under och efter pandemin.

kunskapskraven vilket i sin tur gör det svårare att komma tillbaka till skolan då eleven vet att den ligger efter sina klasskamrater kunskapsmässigt.

Det finns elever med stor frånvaro som med hjälp av närvaroteamet genomför skoluppgifter och försöker nå kunskapskraven för sin årskurs. De kan under nuvarande regelverk inte få betyg, om eleven inte kommer till skolan. Dessa elever skulle med stöd av distansundervisning kunna nå kunskapskraven och eventuellt även gymnasiebehörighet.

Möjligt elevantal

Ett eventuellt godkännande omfattar i första hand elever i årskurs sex och i högstadiet vid en specifik enhet. Norrtälje kommun har de största problemen med skolfrånvaro på högstadiet. Det är också där det går att förvänta sig att eleverna kan klara studier på egen hand med stöd av lärare på distans. Det är dock viktigt att beakta att distansundervisning är den sista åtgärden när allt annat är prövat. Distansundervisning kan inte betraktas som en generell lösning i åtgärdsprogram för elever. Det ska användas restriktivt. Det är rektor på hemskolan som beslutar om distansundervisning. Det är ett beslut som inte kan delegeras.

Tabell 2. En uppskattning av antal elever som kan omfattas av distansundervisning utifrån nuvarande och tidigare frånvaro över 50 procent. Gäller både från egen regi och fristående aktörer.

Läsår/årskurs	Årskurs 6	Årskurs 7	Årskurs 8	Årskurs 9	Totalt
Läsår 1	1	5	5	5	16
Läsår 2	2	8	8	8	26
Läsår 3	3	10	10	10	33
Fullt utbyggt	5	12	12	12	41

Skolinspektionens godkännande av Uppsala kommun inkluderar även fristående huvudmäns elever. På så sätt kan en stabilare organisation byggas upp då fler elever omfattas. Det är rimligt att anta att cirka 10 elever skulle kunna komma från annan huvudman än vår egen. Norrtälje kommun skulle kunna samarbeta med enskilda huvudmän i kommunen samt andra kommuner som Österåker och Vallentuna.

Förslag på utbildningens utformning

Distansundervisningen som ska genomföras av behöriga och legitimerade lärare som bedöms kunna bedriva undervisning på distans föreslås utgå från en av huvudmannens högstadieskolor. Distansutbildningen ska omfatta alla teoretiska ämnen med möjlighet till när- och fjärrundervisning för laborationer eller andra praktiska moment. Enligt 22 kap. 6 § i skollagen får följande ämnen omfatta distansundervisning: engelska, matematik, biologi, fysik, kemi, geografi, historia,

religionskunskap, samhällskunskap, svenska, svenska som andraspråk samt teknik.

Roslagsskolan är en möjlig skola för distansundervisning. Det är en stor högstadieskola med många behöriga lärare i samtliga ämnen. Eftersom det kommer att vara en verksamhet som varierar i omfång och tid kan lärare som är knutna till distansundervisningen även undervisa i skolans ordinarie klasser. Roslagsskolan har goda erfarenheter av fjärr- och distansundervisning från pandemin. Det finns därmed goda förutsättningar att få en distansundervisning av god kvalitet och som omfattar alla ämnen som är möjliga utifrån lagkravet.

För att klara de praktiska kunskapskraven i kemi, biologi och fysik kommer den undervisningen att ske genom fjärr- eller närundervisning.

Distansundervisningen bör organiseras i distansklasser med en mentor för varje elev. Eleverna kommer att ha tillgång till specialpedagogiska insatser utöver den elevhälsa som hemskolan eller elevens huvudman erbjuder. Undervisningen kommer att schemaläggas där vissa moment kan vara fjärrundervisning och där andra schemapositioner är distansundervisning. På så sätt finns också lärare att tillgå under schemalagd distansundervisning. Beroende på elevens åtgärdsprogram kommer schemat att vara individuellt. Samarbetet med hemskolan och vårdnadshavare är centrala, där det långsiktiga målet är att eleven ska komma tillbaka till skolan och ingå i den ordinarie undervisningen.

Vid en fullt utbyggd distansorganisation kommer rektor att organisera för ett arbetslag med två till tre lärare som fungerar som ett nav för hela verksamheten. De kommer att vara mentorer för eleverna och hålla den kontakt som godkännande kräver. De kommer också tillsammans med specialpedagog att följa upp åtgärdsprogram tillsammans med elevens rektor och säkerställa att insatserna leder till ökade kunskaper för eleverna. Till arbetslaget kommer andra lärare att knytas beroende på vilka ämnen som är aktuella vid en viss tidpunkt.

Samverkan med närvaroteamet

Barn- och skolnämnden införde för tre år sedan ett närvaroteam som idag består av en närvarosamordnare på heltid samt en psykolog på halvtid. Under 2023 har även en speciallärare varit knuten till insatsen. Närvaroteamet är en central organisation med syfte att få tillbaka elever med hög frånvaro till skolan. Närvaroteamet kommer att ha ett tätt samarbete med Roslagsskolans distanslärare. Närvaroteamet kan bistå skolorna med stöd i uppföljningen av åtgärdsprogrammen och vilken effekt pågående distansundervisning har givit.

Närvaroteamet blir också en länk till hemskolans elevhälsoteam för uppföljning och för nya insatser i åtgärdsprogram.

Närvaroteamet kommer med det upplägget även att bistå enskilda huvudmän som har elever i distansorganisationen. De arbetar idag endast mot egen regi.

Uppföljning av distansundervisningen

Distansundervisningen kommer att följas upp av distanslärare och närvaroteam, i samarbetet med elevens rektor, genom proaktiv elevuppföljning av elevernas kunskapsresultat och deltagande av distansundervisningen. Uppföljningen kommer att särskilt uppmärksamma elevens kunskapsprogression för att kunna identifiera om insatsen ger önskad effekt.

Enheten för resultat och analys på barn- och utbildningskontoret kommer att följa upp hur länge elever är inskrivna i distansutbildningen samt följa upp de elever som återgår till reguljär undervisning. Uppföljningen kommer även att syfta till att säkerställa att hemskolan har det stöd som eleverna har behov av för att klara av undervisningen i ordinarie klass. Ett IT-pedagogiskt stöd kommer att utgå från Resultat- och analysenheten. Det stödet kommer att utvärderas kontinuerligt.

Distansundervisningen kommer att inkluderas i det systematiska kvalitetsarbetet på samtliga nivåer i styrkedjan.

Utmaningar inför införandet av distansundervisning

Vid införande av distansundervisning vid en skolenhet kommer det att bli en organisatorisk utmaning gällande samarbetet mellan hemskolan och den skola som utför distansundervisningen. Det gäller framför allt om enskilda huvudmän och närliggande kommuner bjuds in i organisationen. De ekonomiska ersättningarna från avlämnande skola och mottagande skola behöver också beaktas.

En utbildningsinsats i hur åtgärdsprogrammen ska utformas pågår för närvarande. Den insatsen behöver intensifieras vid ett godkännande så att underlaget för beslut blir likvärdigt oavsett skola.

De lärare som ska ansvara för distansundervisning kommer att behöva en fortbildningsinsats för att säkerställa kvaliteten på undervisningen. Eleverna behöver också få möjlighet till kompetensutveckling i digitala verktyg och program för att kunna ta emot distansundervisningen.

Barn-och utbildningskontorets förslag

Utifrån utredningens resultat föreslår barn- och utbildningskontoret att Norrtälje kommun ansöker om godkännande för att kunna bedriva distansundervisning för elever med hög frånvaro och dokumenterad medicinsk, psykisk eller social problematik.

Ansökan ska skickas in till Skolinspektionen senast den 31 januari 2024 för att kunna starta upp kalenderåret 2025.

Barn- och utbildningskontoret föreslår att distansundervisningen ska förläggas på Roslagsskolan. Rektor organiserar för ett team med lärare, specialpedagog samt mentorer som genomför all distansundervisning och håller nära kontakt med eleverna. Det befintliga närvaroteamet ska vara knutet till den organisationen.

Vidare föreslår barn- och utbildningskontoret att de fristående aktörerna i kommunen kan nyttja distansundervisningen samt att kontakt tas med närliggande kommuner för ett eventuellt samarbete. Anledningen är att få en mer stabil organisation med fler elever.

Kostnaderna innefattar minst två lärare som även agerar som mentorer samt en specialpedagog alternativt speciallärare på halvtid. Det innebär även en ökning av resurser för närvaroteamet på en heltidstjänst. Beroende på intresset från angränsande kommuner kan kostnaderna öka då lärarresurserna kan behöva öka.